בגומא נמי בדיק. והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף ז.) דגומא איכא נבדקת גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר דגומא אינה נבדקת התם בגומא מכוסה בדפי התיבה ואינה נראית: ה"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא דבעי לעיל: **ש"מ** חזקתו בדוק. אבל ע"י כיבוד אינו נמצא. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים ובפ' אלו מציאות מעות שנמצאו שם חולין לפי ששוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. שאני מעות דבשעת הכיבוד רגילין לעיין עליהם ולבקש מעות שנפלו שם: **אימרטוט** אימרטוט. אילו נפלו מים עליהם כל כך עד שחזר להיות לח היה נמרט ונפרך: **הבאין** מרקם. תימה דהכא משמע שלא היו דרין בו אלא עובדי כוכבים ובריש גיטין אמרינן אף המביא מרקם ומן החגר אלמא ישראלים היו דרין בו. ר"ת היה גורס הכא ריקם ושמא ריקם המלך בנאה וקרא על שמו. ומיהו לא קשה מידי דבלאו הכי צריך לומר התם דטובי ריקם היו. ובפ' אלו הן הגולין נמי אמרינן תרי קדש הוו. ועוד אפי' אם ישראלים ועובדי כוכבים דרים בריקם הני כתמים דמשתכחי בחוץ לאו דישראל הם דהא מצניעי כתמייהו ור' יהודה קאמר אף העובדי כוכבים ישראלים הם אלא שטעו להשתמר א"נ הכא מיירי בכתמים שידועין בודאי דשל עובדי כוכבים: **מבין** העובדי כוכבים טהורין. אע"ג דדם עובדת כוכבים טמא כרוקה דאמרינן לעיל בפרק בנות כותיים לא גזרו חכמים בכתמיהם כיון דדמן לאו דאורייתא הוא: **אמוראי** נינהו ואליבא דר' יוחנן. ותימה מ"מ ר' יוחנן לאו תנא הוא ותיקשי ליה מיהך מתניתין וכ"ת קסבר ר' יוחנן כמ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכסתם מתניתין בפרק האומר ובפרק אלמנה מ"מ מתניתין סברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל כלל דאי באו בין הולד כשר או ממזר כתמן טמא ולא אשכחן תנא דפליג על מתניתין בהא וי"ל דר' יוחנן וסביא ס"ל כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות אין מקבלין גרים מן הקרתויים וההיא פליגא אמתניתין דמטהרת כתמי כל עובדי כוכבים: **קוברין** שם נפליהן. ותימה ונשיהן נדות היאך משמשין שם וגם האנשים בימי טומאתן ואי אין נזהרין בטומאת מת של נפלים א"כ בפ' בנות כותיים דאמרינן בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר שטהור גמור אי ידענין שלא בעל בקרוב. וגם דהא דתנן התם הכותיים מטמאין משכב תחתון כעליון מוקמינן לה בנשוי אבל בפנוי לא ואמאי והלא טמאין טומאת מת וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפליהן ואז נזהרין מטומאה ולאחר זמן מסירין אותו לקוברו בבית הקברות ולדידן לעולם הן בספק טומאה: **לא** נחשדו על כתמיהן. אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא:

בערי ישראל. נמקוס הפקר (ב"ק שם). שלא נחשדו על כתמיהם. להפקירן, אלא מצניעין אותם שלא יטמאו כהן טהרות (שם). **וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן.** להפקירן אלא מצניעים אותם עד שיכנסו (שם).

**אי נמי דאשתכח בגומא אי אמרת חזקתו בדוק מאן דבדק בגומא נמי בדיק אי אמרת חזקתו מתכבד גומא לא מתכבדא: וכן הכתם וכו': איבעיא להו עד שעת כבוס חזקתו בדוק או דלמא חזקתו מתכבס למאי נפקא מינה דאמר כיבס ולא בדק אי אמרת חזקתו בדוק הא לא בדק אי אמרת חזקתו מתכבס הא מתכבס אי נמי דאשתכחה בסטרא אי אמרת חזקתו בדוק מאן דבדק בסטרא נמי בדיק אי אמרת חזקתו מתכבס בסטרא לא מתכבס מאי תא שמע דתניא א"ר מאיר מפני מה אמרו השרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כיבוד מפני שחזקת בני ישראל בודקין מבואותיהן בשעת כבודיהם ואם לא בדקו הפסידוהו למפרע ומפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן ואם לא בדקו הפסידו למפרע ר' אחא אמר תחזור ותכבסנו אם נדחה מראיתו בידוע שלאחר כבוס (פ) ואם לאו (פ) בידוע שלפני הכבוס רבי אומר אאינו דומה כתם שלאחר הכבוס לכתם שלפני הכבוס שזה מקדיר וזה מגליד בש"מ חזקתו בדוק ש"מ: ומטמא בין לח וכו': א"ר אלעזר גלא שנו אלא שרץ אבל כתם לח נמי מטמא למפרע אימר יבש היה ומיא נפיל עליה שרץ נמי אימר יבש היה ומיא נפיל עליה אם איתא דהכי הוא אמרטוטי אימרטט: מתני' (פ) כל הכתמין הבאין מרקם טהורין רבי יהודה מטמא מפני שהם גרים וטועין דהבאין מבין העובדי כוכבים טהורין מבין ישראל ומבין הכותים רבי מאיר מטמא וחכמים מטהרים מפני שלא נחשדו על כתמיהן: גמ' (פ)קפסיק ותני אפילו מתרמוד א"ר יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד איני והא רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלין גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא סבירא ליה (ו)והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה (ז)אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: מבין ישראל וכו': ורבנן אי דישראל מטהרי דמאן מטמו חסורי מחסרא והכי קתני מבין ישראל טמא מבין הכותים רבי מאיר מטמא דכותים גרי אמת הן וחכמים מטהרין (ו)דכותים גרי אריות הן אי הכי שלא נחשדו על כתמיהן גרי אריות מבעי ליה אלא הכי קאמר מבין ישראל ומבין הכותים טמאין דכותים גרי אמת הן (ח)הנמצאין בערי ישראל טהורין שלא נחשדו על כתמיהם ואצנועי מצנעי להו הנמצאין בערי כותים רבי מאיר מטמא דנחשדו על כתמיהם וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן: מתני' (ט)כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורין חוץ מן הנמצאים בחדרים ובסביבות בית הטמאות בית הטמאות של כותים מטמאין באהל מפני שהם קוברין שם את הנפלים ר' יהודה אומר לא היו קוברין אלא משליכין וחיה גוררתו נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו נאמנים לומר על הבהמה אם בכרה אם לא בכרה נאמנים על ציון קברות ואין נאמנין לא על הסככות ולא על הפרעות ולא על בית הפרס זה הכלל דבר שחשודים בו אין נאמנין עליו: גמ' דמטהר כתמי כל העובדי כוכבים ולא בעי לשנויי לא לבר מתרמוד כדמשני בפ"ק דגיטין (דף ו.) לא לבר מבבל מדמחלק בדקס ולא בשאר עובדי כוכבים משמע דכולהו טהורים(י): קוברין שם הנפלים. ואם תאמר והיאך משתמשים שם בימי טומאתן והלא נזהרים הם מטומאת מת ונפלים כדתניא נאמנים לומר לא קברנו שם הנפלים ומוקי לה בגמרא בכותי כהן עומד שם א]ובפרק בנות כותים (לעיל דף לג.) אמר דנשוי מטמא משום בועל נדה אבל פנוי לא וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפלין ולאחר זמן מסלקין אותם לקוברן בבית הקברות ואין אנו יודעין מתי מסירין אותן: לא נחשדו על כתמיהם. ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברה דמגופה אתא: ולמאי

אי נמי. בסתמא דלא אמר לא בדקתי ואשתכח שרץ בגומא: **בסטרא.** בצדי הבגד שיש שם קמטים ותפירות שקורין וירונ"ש: **מפני מה אמרו כו'.** כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהרות דקודם כיבוד: **למפרע.** אפילו דקודם כיבוד טמאות: **ומפני מה אמרו.** ומפני מה תלו טהרה בכבוסו: **תחזור ותכבסנו.** אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואין ידוע אם קודם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן: **אם נדחו מראיו.** מחמת כבוס זה: **בידוע שלאחר כבוס.** דלשון נפל בו וטהרות של קודם כבוס דלשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוה ביה כבר נדחו מראיו מחמת כבוס דלשון: **מקדיר.** נכנס בצבע טרשטריי"ש. כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה: **לא שנו.** אדר' שמעון קאי: **למפרע.** עד שעת הכבוס: **מתני' באין מרקם טהורים.** שהן עובדי כוכבים ודמן טהור: **שהן גרים.** ודמן טמא: **וטועין.** שאין מצניעין את כתמיהם: **וחכמים מטהרין.** בגמרא פריך ואי דישראל טהור דמאן טמא: **שלא נחשדו.** ומכבסין אותם: **גמ' קא פסיק ותני.** הבאין מבין העובדי כוכבים טהורין ואפילו מתרמוד אלמא בני תרמוד עובדי כוכבים גמורים הן: **ואם אומרים מקבלין גרים מן התרמוד.** וכשרין לבא בקהל ולא אמרינן ממזרים הן שנתערבו בבנות עשרת השבטים ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר(יא): **גרי אריות הן.** מפורש בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות וגו': **גרי אמת הן.** ודמן טמא: **בערי ישראל.** במקום גלוי: **נחשדו על כתמיהן.** דלא מצנעי להו: **מתני' בכל מקום.** במקום ישראל: **בחדרים.** מסתמא מדאצנעי דם נדה הוא: **בית הטמאות.** חדר שהנשים משתמשות בו בימי נדותן: **סככות ופרעות.** בגמ'(יב) מפרש להו וספק מינהו ומדרבנן וכותייס לית להו: **גמ'** מאי

מסורת הש"ס

(א) [עי' תוס' לקמן סד: ד"ה על גבי סולם], (ב) יבמות סח. ב"ק לח.; (ג) יבמות שם, (ד) [שבת מו. וש"נ], (ה) [יבמות סח: גיטין כב. מנחות נב: חולין מג.], (ו) יבמות כד: קדושין עה: סנהדרין פה: [ב"ק לח: חולין ג.]; (ז) [יבמות מה.], (ח) [לקמן מז.], (ט) עיין מהר"מ ורש"ל, (י) [ל"ל רקח כ"ל בתי"ט], (כ) [ועי' היטב תוספות יבמות מז: ד"ה אמוראי],

הגהות הב"ח

(א) נמ' ואם לא בידוע. נ"ב ע"ל בדף סד ע"ב בתוספות בד"ה על גבי סולם: (ב) תוס' ד"ה בגומא וכו' שאני התם: (ג) ד"ה הבאים וכו' וטועים להשתמר אי נמי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה קוברין וכו' ובפ' בנות כותים אמר. נ"ב עיין ספר עמודי עולם:

לעזי רש"י

וירונ"ש [ויירונ"ש]. כנפי בגד.
טרשטריי"ש
[טרישטריש"ט]. מחלחל.

מוסף רש"י

כל הכתמין הבאין מרקם. שנמצאו בבגדים הבאים מרקם, טהורים. לפי שלא נזרו על כתמי עובדי כוכבים (בבמות סז.) עיר שרובה נכרים היא, ודם נכרים טהור מדאוריתא, דכתיב (ויקרא יב) דכר אל בני ישראל אשה כי תזריע וילדה, בת ישראל מטמאה בלידה ובנדה ולא נכרית, ואע"ג דרבנן גזרו עליהם שיהו חוצין, על כתמיהן לא גזרו, דהא כתמין דישראל בוסייהו מדרבנן נינהו, דמדאורייתא דם יבשה זובה בבנות כתיב, שבראשה מגופה ולא שבמצאה בבגדה, ואפילו לאתה מגופה אמרינן במס' נדה (לד.) שלא גזרו על דם נכרית עובדת כוכבים אלא בעודו לח, דתנן דם הנכרית ב"ש אומרים שמטמא אלא שבית הלל אומרים שאינו מטמא (חולין מג.). **דכותים גרי אמת הן.** מתחילתן גרים גמורים היו ועכשיו הרשיעו שלא נחשדו על כתמיהם. אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא (סנהדרין פה:). **דכותים גרי אריות הן.** דכתיב בספר מלכים וישלח ה' בהם את האריות, ונתגיירו כדכתיב התם בגלות שומרון (יבמות כד:) וכותים כתיבי התם וינא מלך אשור מבבל וכותה וקא תשיב אלו מקומות (ב"ק לח:) והיו הם בעבו"ם גמורים (סנהדרין פה:). **הנמצאין בערי ישראל.** נמקוס הפקר (ב"ק שם). שלא נחשדו על כתמיהם. להפקירן, אלא מצניעין אותם שלא יטמאו כהן טהרות (שם). **וחכמים מטהרין שלא נחשדו על כתמיהן.** להפקירן אלא מצניעים אותם עד שיכנסו (שם).

מאי דרוש. כותיים שאין קוברים את הנפלים: **לא תסיג גבול רעך.** ומוקמינן לה בספרי[1] במוכר קברי אבותיו: **נאמנין לומר קברנו.** דמידי דאורייתא הוא טומאת המת: **והא ליה להו ולפני עור לא תתן מכשול.** לא דרשי ליה במחטיא את חבירו ולא איכפת להם אם אנו חוטאים על פיהם: **בנהן.** כותי עומד שם: **דקאכיל מינה.** ותרומה טמאה באוהרה לטהור וכ"ש לטמא: **לא בקיאי בטינוף.** וכי קברי נפל לא ידעי דהוא בן מ' יום וסברי מיא בעלמא הוא ואינו מטמא: **בטינוף.** בבהמה דקא ופוטר את הבהמה מן הבכורה ובבכורות (דף כא:) מפרש מאי טינוף שמבלבלת ומוציאה דם דרך רחם וזהו הולד שנימות ויוצא הלכך הבא אחריו אינו בכור והני כותיים לא בקיאי בטינוף וזיטמין דלא טניף ואמרו טינוף הוא ופוטרין את הבא אחריו קמ"ל: **על ציון.** לציין וסומכין עליהן ועבדינן טהרות היכא דלא ליינו: **אינן המיסך על הארץ.** והוא סמוך לדרך בית הקברות וזימנין דמיתרמי בין השמשות וקברי התם ואם הענפים מובדלים שאין האהל שלם וידוע ודאי שיש קבר תחת[ה] האהלות ואין ידוע איזה הוא והכותי מעיד על אחד זה טהור אינו נאמן לפי שאינו חש על הספק ותולה הטומאה באהל שני מספק: **פרעות.**[ב] גדולות ובולטות מן הגדר וקברו תחת אחת מהן ואין אנו יודעין תחת איזהו מהן ובא כותי והעיד על מקצתן שהן טהורות אינו נאמן משום דלספקא לא חיישינן ותולה הספק באחרות: **בית הפרס.** שדה שנחרש בה קבר ואוקמי רבנן[ג] על סביבות הקבר מאה אמה בספק טומאה שדיקדקה המחריש את העצמות ומגלגלתן: **מנפח.** דבשר ליבא ועצם כשעורה לא מטמא אלא במגע ובמשא הלכך מנפח כדי שלא יגעו רגליו בו והולך: **שנידש.** ברגלי אדם שהרגלים נושאים את העצמות ושחקום: **פרס.** לשון דבר שבור ופרוס על שם שנפרסו העצמות: **בית ארבעה אילן.** היינו ק' על ק' שהרי חצר המשכן מאה על חמשים והוא בית אמתים: **שדה שאבד בה קבר.** מיקרי נמי בית הפרס ורבנן גזרו בכולה דתניא במועד קטן (דף ה:) ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושנחרש בה קבר ושדה בוכין: **שאין מעיד אלא על גופו של קבר.** דכיון דאמרי אין שם קבר ברוח זה על גופו של קבר הוא מעיד וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מהימני. אלמא נאמנין על בית הפרס ועל (בית) הסככות[ד]: **מהלך על פני כל השדה.** דכיון דעל פני כולה מהלך ודאי פשיטא ליה דניטלה הטומאה משם ומתני' דקתני דאין נאמן כגון שאינו מהלך על פני כולה שמשייר רוח אחת הלכך אפילו במקום שעבר אינו נאמן משום דאיהו לספקא לא חיישינן: **מאי למימרא.** נהי דלספק לא חיישינן לודאי חיישינן וכיון דפשיטא לן דקבר הוה בה והוא מהלך על פני כולה הרי עובר על מקום הקבר ואי לאו דקים ליה שיטלה הטומאה לא עבר: **רצועה נפקא.** מן השדה ונקרעת על שם שדה זו ושם הוא תולה את מקום הטומאה והכא עבר מספקא דלספקא לא חיישינן: **קמ"ל.** כיון דעל כל ד' רוחותיה עובר[ה] בתוכה לרצועה לא חיישינן: **לאחויי אחומין.** אין נאמנין לומר עד כאן תחום שבת דתחומין דרבנן וכותיים לא סגירא להו: **ויין נסך.** דאין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים:

הדרן עלך דם הנדה

א] מאי דרוש [1]לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך כל שיש לו נחלה יש לו גבול כל שאין לו נחלה אין לו גבול נאמנים לומר קברנו והא לית להו [2]ולפני עור לא תתן מכשול א"ר אבהו בכהן עומד שם ודילמא כהן טמא הוא דנקיט תרומה בידיה ודילמא תרומה טמאה היא דקאכיל מינה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי בציירה קמ"ל: נאמנין על הבהמה וכו': והא לית להו ולפני עור לא תתן מכשול א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בגוזז ועובד אי הכי מאי למימרא מהו דתימא לא בקיאי בטינוף קמ"ל: נאמנין על ציון וכו': ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דכתיבא מזהר זהירי ביה דכתיב [3]וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון: אבל אין נאמנין לא על הסככות וכו': סככות [ו]דתנן [א]אלו הן סככות אילן המיסך על הארץ פרעות דתנן [א] [ב]אבנים פרעות היוצאות מן הגדר בית הפרס [ג]א"ר יהודה א"ר שמואל [4]מנפח אדם בית הפרס והולך [ד]רב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טהור ותנא [ה]החורש בית הקברות הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה [ה]מלא מענה מאה אמה בית ארבעת סאין רבי יוסי אומר חמש ולא מהימני והתניא שדה שאבד בה קבר נאמן כותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר אילן שהוא מיסך על הארץ נאמן לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא [ו]רצועה נפקא קמ"ל: זה הכלל כו': זה הכלל לאתויי מאי לאתויי

תחומין ויין נסך:

הדרן עלך דם הנדה

ודלמא כהן טמא הוא. ואע"ג דטמא נמי אסור לשהות בבית הקברות דבגזיר בפרק מי שאמר (דף יח.) בעי גזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה למלקות או לא ובפרק ג' מיתין (שם דף מב:) אמר רב הונא גזיר שעומד בבית הקברות והשיטו לו מתו או מת אחר חייב וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו דבחבורים עושין את האחר אב הטומאה כדאמר התם כותיים לית להו הנך (ו) מימרות: **ובנה אצלו ציון.** במועד קטן (דף ה.) מפיק מהכא ציון של בית הקברות וא"ת ולר"ש דאמרי[ז] אין קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל היכי מפיק מהכא הא אמר במו"ק דאין מציינין אלא על טומאת אהל וי"ל מדמציינין לפי שעה ציון משום טומאת מגע ומשא אם כן לכל הפחות יש לציין בטומאת אהל ולמאי דבעי למימר בהבא על יבמתו (יבמות דף סא.) דלר"ש מתי עובדי כוכבים לא מטמאי אפילו במגע ובמשא נפיק ליה לר"ש ציון מדרשא אחריתי דהתם וציון דגבי גוג לאו משום טומאה אלא לנקות הארץ מן המתים וא"ת ולר"ש דדרשי (שם) דאין עובדי כוכבים קרויין אדם הא כתיב ואתה עצם אדם וי"ל דנקט אדם לאפוקי דס"ד דקברו שם עצמות בהמה: **אילן** המיסך. מיירי בידוע שיש מת קבור שם אך שאין ידוע תחת איזו ענף ואין כותי נאמן לומר שאינו קבור תחת ענף זה אפילו הולך תחתיו דאין מקפיד על ספק טומאה ודוקא במאהיל על פני כולה אמר בסמוך דנאמן ומה שפ"ה אילן בסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם בחנם פירש כן כיון שצריך לפרש בידוע שמת קבור שם דבספק לא היה נאמן אפילו היה מהלך על פני כולה ואע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור הכא גזור רבנן והא דקאמר לקמן בפ"ב (דף סח:) דסככות ופרעות לאו אהל הוא ורבנן גזרו עלייהו לאו דוקא קאמר דלאו אהל הוא דבודאי קבור שם איירי כדפי' אלא כלומר הך טומאת אהל איהו אלא מדרבנן דברה"ר ספקו טהור א"נ הענפים המובדלין זה מזה רואים אותם כאילו הן סמוכות ליחשב אהל ח) כדאמר באהלות (דף סט:) המיסך על הארץ רבי יהודה אומר רואין התחתונות כאילו עולות למעלה והעליונות כאילו יורדות למטה ואם היו נוגעות זו בזו כפותא טפח מביאות ומוצלות כו': **בית הפרס.** על שם פריסה שהעצמות נפרסים במדרס רגלים או ע"י מחרישה ובשדה שנאבד בה קבר לא שייך האי טעמא דבכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו. ורשב"ם פ' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין שאנשי בית הקברות יטלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים: **במהלך** ובא על פני כולה. ובכהן אוכל תרומה כדלעיל. אבל בשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נחרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה: **רצועה** נפקא. ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה. ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות ופרעות] שהעצמות נפרסין ונפרכין במדרס רגלי אדם או ע"י המחרישה ואע"ג דבשדה שאבד בו קבר לא שייך האי טעמא דבכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו. ורשב"ם פ' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין שאנשי בית הקברות יטלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים: **במהלך** ובא על פני כולה. ובכהן אוכל תרומה. ובשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נחרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה: **רצועה** נפקא. ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה. ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות ופרעות] ולוקמא במהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיב ליה חדוש הך דאימור רצועה נפקא כמו אימור לא בקיאי ביצירה ובטינוף וציון שהוא מדרבנן:

סליק פירקא

תורה אור השלם

1. לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ:

דברים יט יד

2. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד

3. וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוג:

יחזקאל לט טו

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אילן וכו' קבר תחת אחד האהלות: (ב) ד"ה פרעות אבנים גדולות: (ג) ד"ה בית הפרס וכו' רבנן כל קביות: (ד) ד"ה אילן וכו' הסככות הס"ד ואח"כ מ"ה במהלך כו' שהכותי מסלק על פני: (ה) ד"ה קמ"ל וכו' עובר לרצועה כל"ל ותיבת בתוכה נמחק: (ו) תוס' ד"ה ולדלמא וכו' הגך חומרות הס"ד: (ז) ד"ה בית הפרס וכו' וכוכים יחד כולם וכרגלסומים: (ח) ד"ה אמר וכו' דלמא טמא הוא וי"ל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דקאכיל מינה ותרומה טמאה באוהרה וכו', ממיסני הא אכילת תרומה טמאה אסור רק בעשה עי' יבמות עג ע"ב וע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אבנים פרעות. תיכת אבנים נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מאי דרוש לא תסיג. נ"ב עיין מג"א סי' תקכו ס"ק כ ובפרישם משניות למב"ם במשנתינו ודו"ק:

תוס' הרא"ש

בכהן טמא. ותימה ומה בכך אפי' הוא טמא אסור ליכנס בבית הקברות דבגזיר מבעיא ליה בגזיר וכהן [בבית הקברות] אי בעו שהייה למלקות. ואמרינן נמי בפ"ג מיניה אמר רב הונא גזיר שהוא עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב. וי"ל דכותאי לית להו הא דרב הונא אלא סברי כשהוא טמא אינו מרוהר עוד מלהוסיף טומאה: **אילן** המיסך על הארץ. מיירי שידוע לנו בודאי שמת קבור תחתיו ואינו ידוע לנו תחת איזה מן הענפים ואין הכותי נאמן לומר תחת ענף אחד הוא קבור אפי' הוא הולך תחת שאר הענפים שאינו מקפיד על ספק טומאה כדמוכח בסמוך דאינו נאמן אלא בהולך על פני כולה. ומה שפרש"י אילן הסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם אורחא דמילתא נקט אבל לעולם צריך שיהא ודאי (שיש מת קבור תחתיו שאם היה ספק לא היה הכותי נאמן אפי' הולך) על פני כולה ואע"ג בספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא גזור רבנן: **בית** הפרס. פרש"י על שם

עין משפט נר מצוה

ל א ב מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הלכה ב:

לא ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הלכה ח:

לב ד ה מיי' פ"י מהלכו' טומאת מת הלכה ז:

מוסף רש"י

ובנה אצלו ציון. סימן שיש כאן עצם של מת כדי שיפרשו ממנו הולכי דרכים ועושי טהרות (יחזקאל לט טו). **מנפח אדם בית הפרס והולך.** בנפיחה ואם יש עצם כשעורה רואהו ונשמט ממנו (חגיגה כה: וכני"ז ברכות יט:) דטולא פפיקא משום עצמות היא, ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל, וכשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדול נראה מגליו ועצם קטן נראה בנפיחה ואינו משקיטו ברגליו (ערובין ל: וכני"ז פסחים צב:) ואהל אינו מטמא דהא אין טומאת אהל בעצמות אלא רוב בנין ורוב מנין (פסחים וכני"ז כתובות כח:). **והך דציקה לעשקה** פסח אישתרי ולא לאוכלי תרומה דאמרינן בחומר בקודש (ברכות שם). **בית הפרס שנידש.** בדריסת רגלי בני אדם (ערובין ל: וכני"ז כתובות שם ובכורות כט:). **טהור.** דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשעורה (כתובות שם) שלא אפשר לעצם כשעורה שלא יהא נידש ברגל (בכורות שם) אי: שדריסת הרגלים הנעיקרן והבא לעשות פסחו יבדוק אם נידש ויעבור, אבל נאכילת תרומה לא סמכינן עליה, שיכול לטמאתן, ומה הפרס מדבריהם ולא הענידוש במקום כרת דספק (פסחים צב:). **מאה אמה.** שכך שיערו שהמחרישה מולכת את עצמות המת ולמעלה נגע אי הסיט המהלך בו את עצם כשעורה שטמטא במגע ובמשא (כתובות שם).

הדרן עלך דם הנדה

תוס' הרא"ש (המשך)

שהעצמות נפרסין ונפרכין במדרס רגלי אדם או ע"י המחרישה ואע"ג דבשדה שאבד בו קבר לא שייך האי טעמא הא"ר קרי ליה בית הפרס בפ"ק דמועד קטן. וי"ל דאגב שקרי לשדה (שנאבד) [שנחרש] בו קבר בית הפרס קרי ליה נמי להאי הכי א"נ לשון בית הפרס הוי על שם שפרסות רגלים נמנענין ליילך שם מפני הטומאה. בפ"ק דמועד קטן (וי"ל דאגב) תניא ג' בית הפרס הן שדה שאבד בו קבר ושדה שנחרש בו קבר ושדה בוכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו. ורשב"ם פ' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין שאנשי בית הקברות יטלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים: **במהלך** ובא על פני כולה. דבכהן אוכל תרומה. ובשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נחרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה: **רצועה** נפקא. ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה. ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות ופרעות] ולוקמא במהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיב ליה חדוש הך דאימור רצועה נפקא כמו אימור לא בקיאי ביצירה ובטינוף וציון שהוא מדרבנן:

סליק פירקא

הרואה כתם. ת"ש האשה שעושה צרכיה. תימה מאי מהדר אפירכות הא כמה משמיות פ' בא סימן ודס הגדה בדיני כתמים וליפרוך מייניהו ולא שייך לשנויי עלייהו לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש ואומר הר"י דמדיני כתמים ליכא למפרך דהיינו יכולין להעמיד שיש זמן מרובה משעת הכנוס ואימור הרגישה ולא אדעתה אבל בשמעתין פריך מכתמים דבשרה דאין רגילות לשהות כתם בבשר בלא דעתה שלא ייבש ויפול מיהו בריית דג' שפקות דמייתי לקמן פריך מחלוקה כמו שנפרש בהיא וי"ל דמשמע דזמן מועט היה שם דומיא דבשר ומשני דמזמן רחוק הוה ואימור ארגשה ולא אדעתה אי נמי כיון דרוב ימיה טמאים יש לחוש: **אימור** הרגשת שמש הואי. ופ"ת אמאי לא נקט הרגשת מי רגליס כמו לעיל ואע"פ שלא הטילה כדאמר בריש מכילתין והל"לכסבור' הרגשת מי רגליס הוא וי"ל דהכא זמן מועט בין תשמיש למליאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במי רגליס אבל לעיל בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מי רגליס בינתיים: **ובמגעות** ובהיסטות הלך אחר הרוב. פ"ה אשה שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ובודקת עצמה תמיד וכל זמן שלא בדקה עצמה מחזקת עצמה בטומאה הלכך אם רוב ימיה היא טמאין טמאה וזהו תימה שזו החומרא לא מצינו בשום מקום דהא אשה שיש לה וסת דיה שעתה וטומאה דמעת לעת אינה אלא באין לה וסת ולא מפקידה לפקידה ואפי' ברואה וכ"ש הכא דאין כאן אלא כתם ואין לחלק בין ברואה תדיר בין שאינה רואה תדיר ורואה דקאי אגמרא על חלוקה (ספק טמא ספק טהור) וקאמר דאם [1] אחרי מציאת הכתם רוב ימיה טמאין טמאה ואף על גב דעברה בשוק של טבחים ולא אמרינן אי מגופה אתא על בשרה ליה לאשתכוחי:

אמר מר על בשרה בו'. ולבסוף פריך מינה לשמואל והא דלא פריך מינה בריש אלא פריך ממגעות והיסטות דסיפא בריש משום דפשוט הוא יותר אבל ריש מיבעי ליה לתרוצי בריש והדר פריך מינה: **על** בשרה ודאי מגופה **אתאי**. ופ"ת מאי שנא דלקמן בשמעתין גבי לבשה שלשה חלוקות ועברה בשוק של טבחים תולה אפילו בתחתון ולא אמרינן אי איתא דמעלמא אתאי אעליון ה"ל לאשתכוחי ויש לומר דהתם לפעמים שהיא מגלה חלוקה העליון ואתי על התחתון אבל אין דרך לגלות בשרה: **קתני** מיהא על בשרה בו'. ופ"ת ומאי קושיא ה"נ אימור ארגשה ולא אדעתה כדאמר לעיל וי"ל דהתם דרוב ימיה טמאין יש רגיס לדבר שיש לתלות בהרגשה ולא אדעתה אבל הכא אין שום הוכחה שנתלה בהרגשה ולא אדעתה שאין רק שעה מועטת שהוא על בשרה:

כרבי

הרואה [א]כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מבחוץ טהורה ועל הצדדין מכאן ומכאן טהורה [2]ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה מן החגור ולמעלה טהורה [3]ראתה על בית יד של חלוק אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה [4]היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליום: **גמ'** אמר שמואל [5]בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר [1]בבשרה [1]עד שתרגיש בבשרה האי בבשרה מיבעי ליה [6]שמטמאה בפנים כבחוץ [3]א"כ לימא קרא בבשר מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה ואכתי מיבעי ליה [3]בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה תרתי שמע מינה תא שמע [7]האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה היכי דמי אי דארגשה יושבת אמאי טהורה אלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה [1]לעולם דארגשה ואימור הרגשת מי רגלים הואי עומדת הדור מי רגלים למקור ואייתי דם ויושבת טהורה ת"ש [8]עד שהיה נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור ואם משוך טמא היכי דמי אי דארגישה עגול אמאי טהור אלא לאו דלא ארגישה וקתני משוך טמא לא לעולם דארגישה ואימור הרגשת עד הואי משוך ודאי מגופה אתא עגול טהור תא שמע [9]נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורין מן הקרבן היכי דמי אי דארגישה לאחר זמן אמאי פטורין מן הקרבן אלא לאו דלא ארגישה וקתני נמצא על שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן לא לעולם דארגישה ואימא הרגשת שמש הוה תא שמע נמצאת אתה אומר ג' ספקות באשה [10]על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב מאי הלך אחר הרוב לאו אם רוב ימיה טמאין טמאה ואע"ג דלא ארגשה לא אם רוב ימיה בהרגשה חזיא טמאה דאימור ארגשה ולאו אדעתה אמר מר על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור ה"ד אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור והא תנן מן החגור ולמטה טמא ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה אב"א מחגור ולמטה ואב"א מחגור ולמעלה אי בעית אימא מחגור ולמטה [1]כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה אתא על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי ואיבעית אימא מחגור ולמעלה [2]כגון דאזדקרה על בשרה ודאי מגופה אתאי דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי קתני מיהת על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא ואע"ג דלא הרגישה ועוד תנן הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ואע"ג דלא הרגישה אמר רב ירמיה מדפתי מודה שמואל שהיא טמאה

מדרבנן

הרואה. כנגד בית התורפה. לאותו מקום דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל להתם וטמאה: **על עקבה ועל ראש גודלה טמאה.** ראש גודלה של רגל. ובגמרא [נח.] מפרש טעמא: **מבפנים.** בין שני שוקים כל גובהן מן הארץ: **מבחוץ.** מכאן ומכאן: **לדדים.** לאחורי השוק כל גובהן כנגד העקב ולפניו כל גובהן כנגד הרגל: **מן החגור ולמטה.** כנגד בית התורפה הוא: **אם מגיע כנגד בית התורפה.** כגון שנמצא בראש בית ידה סמוך ליד שפעמים שפושטתן מזרועה ונופל כנגד מטה: **שלא כנגד בית התורפה.** כגון שנמצא סמוך לכתפה: **שהוא חוזר.** פעמים שראש החלוק נהפך כלפי פניה שלמטה: **וכן בפוליום.** מעפורת שמתכסה בו. אורי"ל בלע"ז: **גמ' לרליה.** מטלת מיס: **עומדת טמאה.** לחידי דלחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגליס למקור ואייתו דם: **יושבת טהורה.** דמכה יש לה במקום מי רגליס שאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגליס: **עד.** סדין שבודקת בו: **עגול.** אין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך: **דארגישה.** בשעת בדיקה ועגול להכי טהור לעולם דאימור הרגשת עד הואי שעיברתה בדיקת העד: **על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא.** כולו מפרש לקמן: **ובמגעות והיסטות הלך אחר הרוב.** אשה שלא מצאה כתם והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר ונגעה או הסיטה הלך אחר רוב ימיה אם רוב ימיה רגילה לראות מגעה והסיטה טמא ואע"ג דהשתא לא ארגישה: **דאזדקרה.** זקפה עצמה לאחוריה ואע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתאי על חלוקה אבעי לה לאשתכוחי:

מדרבנן

מסורת הש"ס

[1]) [נעיל כא: מ. מא:], [2]) [נעיל כא:], [3]) [נעיל כא:], [4]) [נעיל כא:], [5]) לקמן נט: [נעיל יד:], [6]) נעיל יד. ומ"ש, [7]) גי' כ"מ קודם,

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בְּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יט

לעזי רש"י

אורי"ל. צעיף.

מוסף רש"י

שמטמאה בפנים כבחוץ. מאחר שיצא מן המקור לפרוחדור והעמידו טחלים מיד היא טמטמה, משא"כ מזד ונעל קרי דלין מטמאין עד שצא טומאתן לחוץ (לעיל כא:). **בשפיר.** עור הולד קודם שנגלה בתוכו גידים ועצמות ובשר (שם). **צרכיה.** מטילה מים (לעיל יד:). **עומדת טמאה.** לכיון דלמוקה היא, הדור מי רגליס למקור ואייתי דם, והכי מפרש בפרק הפשה (לקמן נט:) **ואם יושבת טהורה.** דממקום מי רגליס הוא בא ואין טמא אלא דם המקור (שם). **נמצא על שלו.** דם על המפה שקנח בה אחר תשמיש (שבועות יח.) ואפילו לאחר זמן, ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קינוח, בידוע שהיה דם בשעת תשמיש (לעיל יד.). **טמאין.** שביהם טומאת שבעה, כדין טובל נדה, כדמתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו (שם) היא משום נדה והוא משום טובל נדה, דודאי לאחר דם קודם בעילה או בשעת בעילה תשמיש (שבועות שם) שאין דרך בעילה לצאת ממנו דם (יומא ו.). **וחייבין בקרבן.** שביהם (שבועות שם) ואלו בשעת תשמיש היה וטובל נדה בשוגג הוה וחייבים שתי חטאות (כריתות יז.). **אותיום.** מיד לאחר בעילה (לעיל יד.) לשון יומי הוא, כלומר לאחר תשמיש (כריתות שם) שקנח בפרישת יציאת השמש מיד, טמאין. ואלו (יומא ו.). **נמצא על שלה** שהלמיקה בדיקה (שם) לאחר אותיום (לעיל יד.) **טמאים** מספק שביהם בשעה ומיהו טומאת ספק הוא לחלות אבל לא לשרוף (שם).

א א מיי' פ"ט מהלכות אישורי ביאה הלכה ח סמג לאוין קיא טור"ע י"ד סי' קל סעיף יא:

ב ב מיי' שם הלכה י טור"ע שם סעיף יב:

ג ג מיי' שם טור"ע שם סעיף יג:

ד ד מיי' שם הלכה יא טור"ע שם סעיף יד:

ה ה ומיי' שם הל"א טור"ע שם סעי' א וסי' קפג סעי' ח):

ו ו מיי' שם הלכה ז סמג שם טור"ע שם סעיף י ועיין בטור:

ז ז מיי' פ"ה שם הלכה יז סמג שם טור"ע י"ד סימן קצא:

ח ח מיי' שם פ"ה הלכה יח סמג שם טור"ע י"ד סימן קל סעיף לד:

ט ט י כ מיי' שם פ"ט הלכה יט והלכה כ והלכה כא ועיין בהשגות ונמ"מ סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קל סעיף יא וסעיף יב וע"ש:

תוס' הרא"ש

הרואה כתם. עד שתרגיש בבשרה. קס"ד דשמואל מטהר לגמרי משום דלא ארגש' ותימה אמאי לא פריך לשמואל מכמה מתני' דאיירו בכתמים טמאים אע"ג דלא ארגשה הא דתנן בפ' בא סי' הרואה כתם הרי זו מקולקלת. ובפ' דם הנדה הכתם שנמצא בחלוק. ובפרקין דתנן מחגור ולמטה טמאה וליכא לשנויי בה לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש. וע"ק כיון דשני ממגעות והיסטות אימור הרגישה ולא אדעתה מאי פריך ליה תו מעל בשרה ספק טהור ספק טמא ומתניתין דכנגד התורפה דבהנהו נמי איכא למימר אימור ארגישה ולאו אדעתה אע"ג דקאמר אם רוב ימיה בהרגשה חזאי רוב נשים אינן רואות אלא בהרגשה וי"ל דמכולהו הנהו מתניתין דכתמים לא הוה מצי לאקשויי משום דאימור מזמן מרובה יצא הכתם מגופה ואימר ארגשה ושכחה לפיכך פריך ליה מכל הנך מתניתין שיצא ממנה הדם מזמן קרוב ואי ארגישה היתה יודעת וכן מכתם שנמצא על בשרה מזמן קרוב בא ואי מזמן רחוק אתא אין דרך כתם להתקיים על בשרה כי הזיעה מעבירתו. אף על גב דבמגעות והיסטות דפריך מינה היינו שנמצא הכתם על חלוקה משום דכיון דרוב ימיה טהורים[ט]) מסתמא מזמן קרוב בא הכתם א"ה משני ליה שמא מזמן רחוק בא וארגשה ולאו אדעתה: **וקתני** עומדת טמאה. הק' ר"מ אדמקשי ליה מדר' מאיר ליסייעיה מר' יוסי דפליג עליה ואמר בין כך ובין כך טהורה ושמואל גופיה פסיק לקמן כותיה ותירץ דפריך הכא אפי' מר' יוסי דע"כ לא פליג ר' יוסי אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מי רגלים. אבל עומדת ויושבת בלא מי רגלים טמאה אע"ג דלא ארגישה דאי בלא מי רגלים מטהר ר' יוסי והאי דנקט מי רגלים להודיעך כחו דר"מ אדרבה לשמעינן בלא מי רגלים להודיעך כחו דרבי יוסי דהוא כח דהיתירא והלכתא כותיה:

משוך טמא. אפי' בכל שהוא דאי ממאכולת אתא לא הוה משוך: עגול טהור כי ליכא כגריס. ועוד הני מפרש לה בשילהי פירקין: **רוב** ימיה טמאין. פרש"י אין לה וסת ורגילה תדיר לראות וקשה לפירושו אמאי היא בחזקת טמאה והלא אפי' בודאי ראתה לא מטמינן אלא מעת לעת אשה שאין לה וסת והיכא שלא ראתה פשיטא דלא מוקמינן לה ברואה. ונראה לפרש דקאי על חלוקה ספק טמא ספק טהור ומפרש לה בסמוך שעברה בשוק של טבחים וטהור דקאמר מיירי לבעלה אבל לטהרות אי רוב ימיה טמאה אמרינן דמגופה אתא דאם איתא דמעלמא אתאי אע"ג דלקמן אמרינן לבשה ג' חלוקין ועברה בשוק של טבחים תולה אפי' בתחתון ולא אמרינן אעליון איבעי ליה לאישתכוחי משום דזימנין דמגבהת שני חלוקין העליונים אבל כולם אינה רגילה להגביה משום שלא יראה בשרה: **קתני** מיהא על בשרה. מהך רישא הו"ל למיפרך תחילה אלא משום דפריך מסיפא דפשיטא

ט) [כנ' נ"ל טמאים]

מדרבנן רב אשי אמר שמואל הוא דאמר כר' נחמיה דתנן [ו]ר' נחמיה אומר [א]כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים בשלמא לרב אשי היינו דקאמר קרקע אלא לרב ירמיה מאי אירייא קרקע אפילו גלימא נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא גלימא דלא מבדק שפיר ואיכא למימר מעלמא אתא אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור: על עקבה ועל ראש גודלה טמאה וכו': בשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום אלא ראש גודלה מאי טעמא וכי תימא זימנין דנגע בעקבה ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא [ב]היתה לה מכה בצוארה [ג] שתוכל לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם אלא [ג]שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא [ד]שאני ידה דכולה עבידא דנגעה: על שוקה ועל פרסותיה מבפנים וכו': מבפנים עד היכא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק איבעיא להו מקום חבק כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רב קטינא [ה]עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים רב חייא בריה דרב אויא מתני לה בהדיא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק וחבק עצמו כלפנים בעי רבי ירמיה כשיר מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחב ירכה מהו [ו]ת"ש על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על בשרה מאי לאו כי האי גוונא לא דלמא דעביד כרצועה ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה [ז]תיזיל ותיתי והתניא [ח]אין שונין בטהרות כי אמרינן אין שונין לקולא אבל לחומרא שונין: היתה פושטתו וכו': תניא אר"א בר' יוסי דבר זה הוריתי בעיר רומי לאיסור וכשבאתי אצל חכמים שבדרום אמרו לי יפה הוריתה ת"ר [ח]ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה תניא אידך בדקה חלוקה [ט] והשאילתו לחבירתה היא טהורה וחבירתה תולה בה אמר רב ששת ולענין דינא תנן [י]אבל לענין טומאה היא טהורה וחבירתה טמאה מאי

כרבי נחמיה דאמר כל דבר שאינו מקבל טומאה כו'. טעמא דרבי נחמיה כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה והיא (א) משתיתא דבסמוך נהי דלא מקבלה טומאה מ"מ מקבל טומאה בנגעים: (ב) **מודה** שמואל שהיא טמאה מדרבנן. פי' הקונטרס דתלינן דלמא ארגשה ולאו אדעתה ואין נראה דאפילו מוחזק לה שלא הרגישה טומאה הואיל ואתה דם נדות ורב אשי נמי מודה א[ד]לשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מן התורה וטומאה מדרבנן אלא אתי לפרושי דכי נמצא אקרקע דטהורה אפילו מדרבנן: **ומי** מחזקינן טומאה ממקום למקום.

וקשה דמאי פריך דודאי להקל לא מחזקינן אבל להחמיר כי הכא מחמרינן דהכי אמר לקמן אין שונין בטהרות להקל אבל לחומרא שונין ויש לומר כיון דכתמים דרבנן אי איתא דתלינן להחמיר להקל נמי היה לנו לתלות בדבר הרגיל קנת אבל לענין ממקום למקום שאין רגילות כל כך אמרינן לקמן בסמוך דאפילו בכתמים שונין לחומרא ולא להקל תימה לדיפרוך מתניתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמר בדקה בהאי ידא ונגעה בבשרה אלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך: **עד** מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותו מקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפאלאות שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה: **בשורה** היינו טיפין עשויין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת: **לאו** לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה: **לענין** דינא תנן. הקשה הריב"י לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא

מאחר שכופף השוק על הירך מה שמתכסה הבשר ע"י כפיפת השוק על ירך שמובקין זה את זה קרי מקוס חבק: **כשורה** מהו. אומר ר"י דהיינו טיפין טיפין דאי מחוברת השורה יחד היינו רלועה דבסמוך וטיפין טיפין היינו מעורבבין שאינו לא כשיר ולא כשורה והא דאמר לקמן טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד והכא מיירי על בשרה דיש יותר לתלות בדם מאכולת על הבגד מעל בשרה:

ולענין דינא תנן. וא"ת מדינא נמי תתחייב השניה לכבסו כדאמר בהמדיר (כתובות עו:) כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וי"ל כיון דאינה נשנית אלא בתורת שאלה אינה ממש ברשותה ועוד יש לומר דהתם קאמר שאם ירצה להוציא יביא ראיה אבל הכא לא תתחייב האחרונה לכבסו (ג):

מאי

בתורת שאלה. ועי"ל דלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו אלא שאם השני בא להוציא מיד הראשון כי התם שהוא בא להוציא האשה מביתו ולפוטרה בלא כתובה ולהוציאה מחזקתה הילכך אומרת לו ברשותך נולדו

(א) [לקמן נט:], ב) [לעיל ה:], ג) שייך לעיל, ד) גי' מהר"מ ויש למלמד בין כו' והוא ענין בפני עצמו, ה) [ועי' היטיב שוגיא בהמדיר דף עו: וע"ע תוס' מולין נא. ד"ה המוצא],

הגהות הב"ח

(א) גב' מכה בצוארה מקום שתוכל: (ב) שם תניא אידך בדקה תלוקה. נ"ב ס"א עצמה והחלוקה: (ג) תוס' ד"ה כר' נחמיה וכו' והסיא משתיתא. נ"ב עי' בתפר"י בפ' האשה: (ד) ד"ה ומי וכו' הוה מלי למפרך והא דאמר בפ"ק דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום כו' יש למלמד בין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה מודה וכו' ורב אשי נמי מודה. נ"ב עי' שי"מ רמ"א סי' לז בריש דבריו דלא משמע הכי ועי' סד"ע סי' קל דף מה ע"א ד"ה וטרס אבלה בדיני כתמים ויעו"ש עוד סי' קפג ס"ק ג':

לעזי רש"י

יריי"ט [יריי"ט]. אחורי הברך.

אורדי"ר. להשתות (לערוך את חוטי השתי לקראת האריגה).

מוסף רש"י

אינו מקבל כתמים. כלומר לא גזרו על כתמים (לקמן נט:). אין שונין בטהרות. שמא עכשיו נגע וקודם לכן לא נגע, או חילוף (לעיל ה:).

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז [ממא לגאון קיא] טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' י:

י ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כה ממא לגאון קיא טוש"ע יו"ד סי' קל סעי' יא וסעיף יח:

יא ג ד ה מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעיף יא:

יב ו מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ט:

יג ז טוש"ע שם סעי' לב:

יד ח מיי' שם הל' לא טוש"ע שם סעי' מח:

טו ט מיי' שם הל' ל ועי"ש טוש"ע שם סעיף מ:

תוס' הרא"ש

פריך מינה תחילה: **על** כתיפה אינה תולה. וא"ת דילמא לקולא דוקא אבל לחומרא כמו על גודלה מחזקינן טומאה ממקום למקום. וי"ל כיון דכל עיקר כתמים הם מדרבנן ומקילינן בהו כדתנן בפירקין אי מחזקינן דם ממקום למקום לחומרא ה"ה לקולא. ותימה לדיפרוך ממתניתין שלא כנגד בית התורפה טהורה ולא אמרינן שמא בדקה בחד ידא ונגעה בבשרה שלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך: **עד** מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותו מקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפאלאות שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה: **בשורה** היינו טיפין עשויין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דקאמר בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין ורבינו שמואל פירש כשורה היינו הרבה שורות. וטיפין טיפין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת: **לאו** לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה: **לענין** דינא תנן. הקשה הריב"י לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא

מאי

רמיה וי"ל כיון דאינה נשנית אלא בתורת שאלה אינה ממש ברשותה ועוד יש לומר דהתם קאמר שאם ירצה להוציא יביא ראיה אבל הכא לא תתחייב האחרונה לכבסו (ד):

מאי

מגיע. כתם: **כנגד בית התורפה של ארוכה.** אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית התורפה שלה הוא מגיע: **היא טהורה.** ארוכה וכ"ש קצרה: **ואם לאו טהורה הארוכה.** הרא"שונה: **ולענין דינא.** לכבוס הכתם מן החלוק תנן דחבירתה תולה בה דאמרה אחרונה לא מהימנת לי דאת בדקתיה: שתיהן